

UZASADNIENIE

Podstawowymi celami projektowanej ustawy są: rozdzielenie urzędu Ministra Sprawiedliwości i urzędu Prokuratora Generalnego oraz stworzenie warunków do wzmocnienia niezależności prokuratury przez wyeliminowanie pozaprocesowych możliwości kierowania biegiem konkretnych spraw dla doraźnych celów politycznych.

Przeprowadzenie projektowanych zmian jest pierwszym krokiem do dalszych reform prokuratury i funkcjonalnie rozumianego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, uwzględniających potrzebę unowocześnienia organów prokuratury i dostosowania ich do wymogów współczesnego państwa.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej nie określa ustrojowego modelu prokuratury ani sposobu powoływania prokuratorów, co daje ustawodawcy znaczną swobodę przy wyborze konkretnego modelu ustrojowego usytuowania prokuratury.

Polski ustawodawca dotychczas nie zdefiniował prokuratury jako organu w systemie władz państwa za pomocą definicji formalnej. Niezależnie od tego, czy prokuratura była wymieniana w Konstytucji, czy sytuowana ustrojowo ustawą zwykłą, ustawodawca określał ją poprzez wskazanie jej zadań i struktury. Podobnie Konstytucja RP nie definiuje ustrojowej pozycji Prokuratora Generalnego, przesądzając jedynie w art. 191 ust. 1 pkt 1, że posiada on kompetencję do występowania z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w sprawach podlegających orzecznictwu tego Trybunału.

Przedstawiony sposób określenia prokuratury przyjmuje również obowiązująca ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39). Wedle art. 1 ust. 1, prokuratorę stanowią Prokurator Generalny oraz podlegli mu prokuratorzy powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz prokuratorzy Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu. Art. 3 wskazuje z kolei jako zadania prokuratury, strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw.

W projekcie ustawy nie odchodzi się od sposobu określenia prokuratury przez wskazanie jej zadań i struktury. Niemniej projekt zawiera w tym zakresie novum normatywne, polegające na dodaniu przepisu, że prokuratura jest organem ochrony prawnej (art. 1 pkt 1 projektu, dot. art. 1 ust. 3 ustawy o prokuraturze).

Uwzględnienie aktualnych, a jednocześnie pilnych potrzeb odnoszących się do zreformowania prokuratury, jest możliwe obecnie w drodze nowelizacji ustawy o prokuraturze. Potrzebom tym wychodzi naprzeciw niniejszy projekt ustawy o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw.

Projekt koncentruje się przede wszystkim na:

- 1) rozdzieleniu urzędu Prokuratora Generalnego i Ministra Sprawiedliwości,
- 2) określeniu instrumentów kontroli i nadzoru organów władzy publicznej nad działalnością prokuratury,
- 3) wprowadzeniu kadencyjności stanowiska Prokuratora Generalnego, prokuratorów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych,
- 4) umocnieniu pozycji prokuratora jako organu procesowego,
- 5) określeniu trybu powoływania i odwoływania Prokuratora Generalnego oraz jego relacji wobec Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów,
- 6) określeniu trybu powoływania i odwoływania zastępców Prokuratora Generalnego, prokuratora apelacyjnego, prokuratora okręgowego i prokuratora rejonowego,
- 1) wprowadzeniu nowej struktury organizacyjnej powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury przez likwidację Prokuratury Krajowej i utworzenie Prokuratury Generalnej,
- 2) powołaniu Krajowej Rady Prokuratorów w miejsce dotychczasowej Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym,
- 3) określeniu zasad budżetu i gospodarki finansowej prokuratorów powszechnych.

Projekt przewiduje również dwie szczegółowe zmiany w art. 3 ustawy o prokuraturze, dotyczącym formy wykonywania zadań przez Prokuratora Generalnego i podległych mu prokuratorów.

Art. 3 ust. 1 pkt 5 w projektowanym brzmieniu będzie stanowił podstawę do współpracy prokuratury z Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości w zakresie prowadzenia badań dotyczących problematyki przestępczości oraz jej zwalczania i zapobiegania, natomiast pkt 5a powołanego przepisu – podstawę działalności prokuratury we współpracy z organizacjami międzynarodowymi, ponadnarodowymi oraz organami Unii Europejskiej.

Proponowane nowe brzmienie przepisu art. 3 pkt 5a ustawy o prokuraturze, umożliwi wykonywanie przez Polskę zobowiązań wynikających z prawa wspólnotowego po wejściu do Unii Europejskiej, np.:

- decyzji Rady z dnia 28 lutego 2002 r. ustanawiającej Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością (2002/187/WSiSW) nakładającej obowiązek na przedstawicieli krajowych dostarczania wszelkich informacji, także danych, w zakresie wskazanym w decyzji,
- decyzji Rady z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wymiany informacji i współpracy dotyczącej przestępstw terrorystycznych, nakładającej na każde państwo członkowskie obowiązek przekazywania do Eurojust danych i informacji związanych z postępowaniami o przestępstwa terrorystyczne, a ponadto współdziałania organów prokuratury z ONZ w zakresie wykonywania rezolucji w sprawach terroryzmu, obrotu narkotykami czy handlu ludźmi.

W przedstawionym zakresie brak jasnych regulacji w prawie krajowym, zwłaszcza jeżeli chodzi o współpracę z instytucjami UE (Eurojust). Niektóre państwa przyjęły w tym względzie nawet rozwiązania ustawowe (Republika Federalna Niemiec).

Art. 3 ust. 1 pkt 8b aktualnie obowiązującej ustawy (który pozostanie nie zmieniony) zawęża zagadnienie wyłącznie do współpracy i udziału w działaniach organizacji międzynarodowych i ponadnarodowych, nie regulując jednak kwestii przesyłania danych i wyników analiz.

Proponowane uregulowania, zmierzające do osiągnięcia wyżej wymienionych celów, przez przyjęcie odpowiednich rozwiązań ustrojowo-organizacyjnych, powinny uwolnić prokuraturę od podejrzeń o podatność na polityczne oddziaływanie władzy wykonawczej i wynikających stąd zarzutów, a

prokuratorom zapewnić większą niż dotychczas niezależność w konkretnych sprawach i umocnić ich apolityczność.

W związku z tym proponuje się rozwiązanie o charakterze fundamentalnym – rozdzielenie urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego. Stanowisko Prokuratora Generalnego, jako naczelnego organu prokuratury, stałoby się stanowiskiem, którego powiązanie z Radą Ministrów i Ministrem Sprawiedliwości nie polega na unii personalnej ani hierarchicznym podporządkowaniu (art. 1 ust. 2 ustawy o prokuraturze). Konsekwencją takiego założenia jest potrzeba określenia istoty i zakresu zależności prokuratury od innych organów władzy publicznej.

Zaproponowane w projekcie rozwiązania o charakterze funkcjonalnym, określają pozycję Prokuratora Generalnego w systemie organów państwa przez określenie instytucji mających na celu zachowanie niezbędnego stopnia zależności Prokuratora Generalnego od organów władzy wykonawczej, jak też ustanowienie instrumentów zmierzających do skutecznego poddania go koniecznemu nadzorowi i kontroli, w sposób umożliwiający publiczne rozliczenie Prokuratora Generalnego za całokształt wywiązywania się ze swoich zadań. Osiągnięciu tego zamierzenia służy w szczególności zaprojektowany tryb powoływania i odwoływania Prokuratora Generalnego ze stanowiska oraz wprowadzenie obowiązku sprawozdawczego w stosunku do Prezesa Rady Ministrów (wraz z przewidzianymi w projekcie konsekwencjami). Projekt przewiduje również ściśle określone prerogatywy Ministra Sprawiedliwości w zakresie nadzoru nad działalnością Prokuratora Generalnego, wprowadzając m.in. instrumenty polegające na przyznaniu mu uprawnień do inicjowania postępowania dyscyplinarnego, jak również uprawnień do wydawania rozporządzeń i zarządzeń, przewidzianych w niniejszym projekcie.

Przedstawiony powyżej zespół instrumentów zapewnia niezbędne mechanizmy kontrolne i nadzorcze nad funkcjonowaniem prokuratury. Tym samym, daje gwarancję prawidłowego realizowania przez prokuraturę funkcji organu ochrony prawnej, przewidzianej w ogólniejszym przepisie – dodanym w niniejszym projekcie – dotyczącym pozycji ustrojowej prokuratury (art. 1 pkt 1b projektu, dot. art. 1 ustawy).

Jednocześnie bowiem niniejszy projekt ma na celu stworzenie ram prawnych, określających warunki umożliwiające realizację zadań prokuratury w sposób respektujący zasadę apolityczności i niezależności prokuratorów, zarówno w wymiarze zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Niezależność prokuratora, przede wszystkim w aspekcie jego działalności procesowej, jest instrumentem o charakterze fundamentalnym, który stanowi gwarancję prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

W wyroku z dnia 6 marca 2007 r., sygn. SK 54/06 (OTK-A z 2007 r., Nr 3, poz. 23) Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, że mimo, iż prokuratura nie jest organem władzy sądowniczej, to wchodzi w skład organów ochrony prawnej. W postępowaniu przygotowawczym w procesie karnym prokuratorzy pełnią rolę quasi-jurysdykcyjną i w związku z tym korzystać muszą z atrybutu niezależności. W kontekście odmienności tego atrybutu od konstytucyjnej zasady niezawisłości sędziów, w piśmiennictwie karnoprosesowym zwraca się uwagę na zbliżenie się statusu prokuratorów do statusu sędziów. W cytowanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny stwierdził również, że dążenie do kształtowania pozytywnego obrazu organów ochrony prawnej w społeczeństwie prowadzi do wzmocnienia zaufania społecznego do tych organów oraz stwarza gwarancje utrzymywania pewnych standardów zachowań, istotnych z punktu widzenia obrazu sądów oraz prokuratury w społeczeństwie.

Wymagania dotyczące niezależności i bezstronności prokuratora są zawarte również w Zaleceniu Rec(2000)19, przyjętym przez Komisję Ministrów Rady Europy w dniu 6 października 2000 r., przygotowanym przez Komisję Ekspertów do Spraw Roli Prokuratury w Wymiarze Sprawiedliwości w Odniesieniu do Spraw Karnych (PC-PR), ustanowioną pod patronatem Komisji Europejskiej ds. problemów związanych z przestępczością (CDPC). Niniejszy projekt w pełni realizuje powołane wymogi.

Celowi wzmocnienia niezależności i bezstronności prokuratorów służy również nowelizacja art. 8 i art. 8a ustawy o prokuraturze.

W projektowanym art. 8 ust. 2 przewiduje się, że polecenie prokuratora przełożonego wydane prokuratorowi podległemu nie może dotyczyć treści czynności procesowej. Tym samym polecenia prokuratora przełożonego, podobnie jak

obecnie zarządzenia, będą mogły mieć tylko charakter organizacyjno-porządkowy w sprawach nieuregulowanych w aktach normatywnych. Nie będą mogły natomiast ingerować w treść poszczególnych czynności procesowych, w tym dotyczyć sposobu zakończenia postępowania.

W efekcie projektowanej zmiany wszystkie decyzje w jednostkowych sprawach prokurator prowadzący lub nadzorujący postępowanie będzie podejmował samodzielnie.

Prokurator przełożony będzie mógł natomiast wydawać, wiążące prokuratorów podległych, wytyczne dotyczące sposobu postępowania w poszczególnych rodzajach spraw lub w konkretnej sprawie. Wytyczne w konkretnej sprawie nie będą mogły jednak przybrać formy polecenia dotyczącego treści czynności procesowej.

Projektowane brzmienie art. 8a ust. 1 ustawy przewiduje, że do zmiany lub uchYLENIA decyzji prokuratora podległego jest uprawniony tylko prokurator bezpośrednio przełożony (obecnie uprawnienie takie ma prokurator przełożony).

W nowym kształcie przepisów art. 8 i art. 8a ustawy o prokuraturze, prokurator bezpośrednio przełożony nie będzie mógł wydać prokuratorowi podległemu polecenia wydania lub zaniechania wydania określonego postanowienia albo zarządzenia w postępowaniu przygotowawczym, w tym polecenia zakończenia tego postępowania w określony sposób. Będzie mógł natomiast zmienić lub uchylić decyzję prokuratora podległego w tym zakresie. Zmianę lub uchYLENIE decyzji prokuratora podległego prokurator bezpośrednio przełożony musi wyrazić na piśmie. W razie zmiany lub uchYLENIA decyzji prokurator bezpośrednio przełożony może wydawać prokuratorowi podległemu polecenie przygotowania projektu nowej decyzji według swoich wytycznych. Tak przygotowany projekt decyzji, po podpisaniu przez prokuratora bezpośrednio przełożonego staje się decyzją tegoż prokuratora.

Polecenie przygotowania projektu decyzji, wydane prokuratorowi podległemu, nie jest poleceniem dotyczącym treści czynności procesowej, bo czynność ta staje się czynnością prokuratora faktycznie zarządzającego jej wykonanie lub zaniechanie.

Wymóg formy pisemnej dla zmiany lub uchylecia decyzji prokuratora podległego, o którym mowa w projektowanym art. 8a ust. 1 ma na celu udokumentowanie procesu decyzyjnego w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy.

Tak jak w obecnym stanie prawnym, zmiana lub uchylecie decyzji prokuratora podległego przez prokuratora bezpośrednio przełożonego nie będzie możliwa po doręczeniu decyzji stronom.

Doniosłą rolę, przybliżającą do osiągnięcia celów niniejszej nowelizacji, związanych z zagwarantowaniem niezależności prokuratury od czynników zewnętrznych, przy jednoczesnym zapewnieniu niezbędnych instrumentów kontroli i nadzoru ze strony organów władzy publicznej, ma do spełnienia wprowadzenie kadencyjności stanowiska Prokuratora Generalnego (kadencja 6-letnia), prokuratora apelacyjnego i prokuratora okręgowego (kadencje 6-letnie) oraz prokuratora rejonowego (powtarzalna kadencja 4-letnia), a także kadencyjności zastępców prokuratora apelacyjnego, okręgowego i rejonowego.

Rozdzielenie urzędu Ministra Sprawiedliwości i urzędu Prokuratora Generalnego wymaga wprowadzenia do aktualnie obowiązującej ustawy o prokuraturze przepisów regulujących sposób i tryb powoływania i odwoływania Prokuratora Generalnego oraz jego status (art. 1 pkt 6 projektu ustawy).

Projekt ustawy przewiduje, że Prokuratora Generalnego będzie powoływał Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na 6-letnią kadencję, liczoną od dnia złożenia przez niego ślubowania.

Prokurator Generalny będzie powoływany spośród dwóch kandydatów wskazanych przez Krajową Radę Prokuratorów i Krajową Radę Sądownictwa, a przedstawionych Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej przez Ministra Sprawiedliwości.

Grono, z którego będą dobierani kandydaci na urząd Prokuratora Generalnego, a więc prokuratorzy w stanie czynnym powszechnej lub wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o co najmniej dziesięcioletnim stażu na stanowisku prokuratora, sędziowie Izby Karnej lub Izby Wojskowej Sądu Najwy-

zszego w stanie czynnym, sędziowie sądu powszechnego lub wojskowego sądu okręgowego w stanie czynnym, o co najmniej dziesięcioletnim stażu sędziowskim w sprawach karnych, ma w założeniu gwarantować, że Prokuratorem Generalnym może zostać wyłącznie osoba o najwyższych kwalifikacjach zawodowych, intelektualnych i moralnych.

Dodatkowym zabezpieczeniem niezależności Prokuratora Generalnego od czynników politycznych jest rozwiązanie zakładające brak możliwości powtórzenia kadencji (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10a ust. 7 ustawy o prokuraturze). Należy w tym kontekście zwrócić uwagę również na proponowany przepis, który zakazuje Prokuratorowi Generalnemu przynależności do partii politycznej, związku zawodowego, jak również prowadzenia działalności publicznej, niedającej się pogodzić z godnością piastowanego przez niego urzędu (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10b ust. 2 ustawy o prokuraturze).

Z tym wiąże się również przewidziany w projektowanym art. 10b ust. 1 ustawy o prokuraturze zakaz zajmowania przez Prokuratora Generalnego innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska dydaktycznego, naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, instytucie naukowo-badawczym lub innej placówce naukowej.

Symbolicznym aktem, który ma uniezależnić Prokuratora Generalnego od czynników politycznych w trakcie zajmowania stanowiska, jest złożenie przez niego uroczystego ślubowania przed Prezydentem RP.

Szczególnym uprawnieniem Prokuratora Generalnego, różniącym go w tym zakresie od pozostałych sędziów i prokuratorów, z grona których jest wybierany, jest projektowana możliwość przejścia w stan spoczynku, bezpośrednio po zakończeniu kadencji, niezależnie od osiągniętego wieku i stażu na stanowisku prokuratora lub sędziego (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10a ust. 8 ustawy o prokuraturze). Przepis ten ma na celu uniknięcie sytuacji, że po zakończeniu kadencji Prokurator Generalny będzie prokuratorem podwładnym prokuratorów, w stosunku do których był najwyższym przełożonym.

Jednocześnie do projektu ustawy wprowadzono przepis jednoznacznie wskazujący, że osiągnięcie w toku kadencji przez Prokuratora Generalnego wieku uprawniającego do przejścia w stan spoczynku, nie skutkuje

zakończeniem tej kadencji (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10a ust. 9 ustawy o prokuraturze).

Zgodnie z przedstawioną propozycją Prokurator Generalny ma, co do zasady, korzystać z immunitetu wedle ogólnych reguł dotyczących sędziów i prokuratorów. Odmienności w tym zakresie wynikają ze szczególnego usytuowania Prokuratora Generalnego w strukturze prokuratury jako jej naczelnego organu.

W przypadku ujęcia Prokuratora Generalnego na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa, istnieje konieczność powiadomienia Prezydenta RP o zatrzymaniu, a Prezydent może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10c ust. 1 ustawy o prokuraturze). W odniesieniu do innych prokuratorów, wydanie zgody na zatrzymanie należy do przełożonego dyscyplinarnego, przy czym nie dotyczy to zatrzymania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa.

Ponadto odmiennością w stosunku do ogólnych zasad postępowania dotyczącego sędziów i prokuratorów jest projektowany przepis art. 10c ust. 3 ustawy o prokuraturze, który wskazuje na właściwość Krajowej Rady Prokuratorów jako organu uprawnionego do wystąpienia do sądu dyscyplinarnego z wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie Prokuratora Generalnego do odpowiedzialności karnej albo odpowiedzialności dyscyplinarnej. Uprawnienie do złożenia wniosku o pociągnięcie Prokuratora Generalnego do odpowiedzialności karnej albo dyscyplinarnej, przewidziano również dla Ministra Sprawiedliwości. Stworzono w ten sposób dodatkowy element nadzoru nad działalnością Prokuratora Generalnego ze strony władzy wykonawczej.

Przepis ten ma na celu zlikwidowanie sytuacji kolizyjnej, w której prokurator prowadzący lub nadzorujący postępowanie musiałby występować do sądu dyscyplinarnego o zgodę na ściganie prokuratora przełożonego najwyższego stopnia. Zgodnie z art. 13 Kodeksu postępowania karnego, obowiązek uzyskania zezwolenia władzy na ściganie, należy do oskarżyciela, a – co do zasady – oskarżycielem publicznym w sprawach karnych jest prokurator.

W myśl projektowanego przepisu art. 10c ust. 3 ustawy o prokuraturze, oskarżyciel będzie zobligowany do wyjednania zezwolenia na ściganie

Prokuratora Generalnego zwracając się do Ministra Sprawiedliwości lub Krajowej Rady Prokuratorów. W przypadku podjęcia przez Krajową Radę Prokuratorów uchwały o wystąpieniu do sądu dyscyplinarnego o zgodę na ściganie Prokuratora Generalnego, jej przedstawiciel będzie popierał ten wniosek przed sądem dyscyplinarnym. Krajowa Rada Prokuratorów mogłaby też z własnej inicjatywy wystąpić z wnioskiem w tym przedmiocie. W przypadku złożenia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie Prokuratora Generalnego do odpowiedzialności karnej albo do odpowiedzialności dyscyplinarnej przez Ministra Sprawiedliwości, jego przedstawiciel będzie wykonywał czynności rzecznika dyscyplinarnego w toku postępowania przed sądem dyscyplinarnym.

W projektowanym art. 10c ust. 2 ustawy przewiduje się immunitet materialny Prokuratora Generalnego. Tak jak każdy prokurator, Prokurator Generalny za wykroczenia będzie odpowiadał tylko dyscyplinarnie. Przewiduje się również wyłącznie dyscyplinarną odpowiedzialność Prokuratora Generalnego za nadużycie wolności słowa przy wykonywaniu obowiązków służbowych, stanowiące przestępstwo znieważenia, ścigane z oskarżenia prywatnego.

Zważyć bowiem należy, że w myśl projektowanego art. 10d ust. 2 pkt 3 ustawy, prawomocne skazanie za popełnienie przestępstwa, w tym również przestępstwa z winy nieumyślnej, lub przestępstwa skarbowego, stanowi przesłankę do odwołania Prokuratora Generalnego ze stanowiska. Zasadne jest więc, aby przestępstwo znieważenia nie przesądzało automatycznie, w razie skazania, o odwołaniu ze stanowiska Prokuratora Generalnego. W myśl projektowanych przepisów, zachowanie wyczerpujące znamiona tego przestępstwa będzie rodziło wyłącznie odpowiedzialność dyscyplinarną, z tym, że prawomocne ukaranie Prokuratora Generalnego karą dyscyplinarną lub surowszą, skutkuje odwołaniem go przez Prezydenta RP przed upływem kadencji.

Projektowany przepis art. 10c ust. 4 ustawy wyklucza sytuację, w której w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym, w którym obwinionym byłby Prokurator Generalny, oskarżycielem mógłby być prokurator pełniący funkcję rzecznika dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego.

Zgodnie z projektowanymi przepisami art. 10d ust. 2 oraz art. 10f ustawy, odwołanie ze stanowiska Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji

będzie możliwe tylko wyjątkowo, w ściśle określonych przypadkach i przy zastosowaniu określonego trybu.

Prokuratora Generalnego odwołuje Prezydent RP na wniosek Krajowej Rady Prokuratorów lub Prezesa Rady Ministrów, w przypadku gdy Prokurator Generalny stał się trwale niezdolny do pełnienia swoich obowiązków na skutek choroby lub utraty sił.

Prezydent RP odwołuje Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji, bez konieczności złożenia w tej mierze stosownego wniosku przez Krajową Radę Prokuratorów lub Prezesa Rady Ministrów, w przypadkach gdy Prokurator Generalny:

- zrzekł się stanowiska,
- został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego,
- złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu,
- został prawomocnie ukarany karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 67 ust. 1 pkt 2-5 ustawy (nagana, usunięcie z zajmowanej funkcji, przeniesienie na inne miejsce służbowe lub wydalenie ze służby prokuratorskiej).

Projekt ustawy przewiduje również istotną formę sprawowania kontroli nad działalnością prokuratury, która także kształtuje pozycję ustrojową Prokuratora Generalnego w systemie organów państwa. Jest ona związana z projektowanym art. 10e ustawy o prokuraturze, przewidującym obowiązek składania przez Prokuratora Generalnego corocznych sprawozdań z działalności prokuratury. Sprawozdanie takie Prokurator Generalny przedstawia Prezesowi Rady Ministrów, nie później niż do końca pierwszego kwartału każdego roku. Do przedstawionego sprawozdania ustosunkowuje się na piśmie Minister Sprawiedliwości. Prezes Rady Ministrów przyjmuje albo odrzuca sprawozdanie, mając na względzie realizację zadań przez Prokuratora Generalnego w zakresie strzeżenia praworządności oraz czuwania nad ściganiem przestępstw.

Projektowana regulacja przewiduje szczególny tryb odwołania Prokuratora Generalnego ze stanowiska przed upływem kadencji, stanowiący z jednej strony gwarancję niezależności, z drugiej zaś – wprowadzający dodatkowy

element kontroli organów władzy publicznej nad działalnością Prokuratora Generalnego. W przypadku bowiem odrzucenia przez Prezesa Rady Ministrów sprawozdania Prokuratora Generalnego z działalności prokuratury, Sejm – na jego wniosek – może odwołać Prokuratora Generalnego uchwałą podjętą większością 3/5 głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Dodatkowo projekt przewiduje, że Prezes Rady Ministrów może wystąpić do Sejmu z wnioskiem o odwołanie Prokuratora Generalnego przed upływem okresu, na jaki został on powołany, w przypadku gdy Prokurator Generalny sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu. W tym przypadku procedura postępowania w Sejmie jest analogiczna do opisanej powyżej.

Wniosek Prezesa Rady Ministrów o odwołanie Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji, będzie opiniowany przez Krajową Radę Prokuratorów, która została zobowiązana do wyrażenia swojego stanowiska w tym przedmiocie w terminie dwóch miesięcy. Opinia ta nie będzie miała charakteru wiążącego i nie będzie mogła zablokować procedury odwoławczej.

Projektowane regulacje przewidują więc określone uprawnienia Prezesa Rady Ministrów i Ministra Sprawiedliwości wobec Prokuratora Generalnego i zapewniają funkcję kontrolną Rady Ministrów w stosunku do działalności prokuratury.

Wśród tych środków wymienić należy:

- uprawnienie Ministra Sprawiedliwości, jako członka Krajowej Rady Sądownictwa i Krajowej Rady Prokuratorów, do aktywnego udziału w procedurze wyłaniania kandydatów na Prokuratora Generalnego (zgłaszanie własnych kandydatów, zajmowanie stanowiska wobec innych kandydatów, udział w głosowaniu – art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10a ust. 2 ustawy o prokuraturze i art. 1 pkt 21 projektu, dot. art. 24 pkt 4 ustawy o prokuraturze),
- uprawnienia Ministra Sprawiedliwości, jako członka Krajowej Rady Prokuratorów, przewidziane w procedurze odwoływania Prokuratora Generalnego (art. 1 pkt 21 projektu, dot. art. 24 pkt 6 ustawy oraz art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10d ust. 3 ustawy o prokuraturze),

- przedstawianie przez Ministra Sprawiedliwości Prezydentowi RP kandydatów na Prokuratora Generalnego (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10a ust. 1 ustawy o prokuraturze),
- kontrasygnatę Prezesa Rady Ministrów na akcie powołania i odwołania Prokuratora Generalnego (art. 144 ust. 2 Konstytucji RP),
- składanie przez Prokuratora Generalnego rocznego sprawozdania z działalności prokuratury Prezesowi Rady Ministrów oraz uprawnienie Prezesa Rady Ministrów do wystąpienia z wnioskiem o odwołanie Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji, w przypadku odrzucenia rocznego sprawozdania (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10e ustawy 1, 6 i 7 ust. o prokuraturze),
- uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do zajęcia pisemnego stanowiska wobec powyższego sprawozdania, co przesądza dalszy udział w debacie poświęconej temu sprawozdaniu (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10e ust. 2 ustawy o prokuraturze),
- uprawnienie Prezesa Rady Ministrów do wystąpienia do Sejmu z wnioskiem o odwołanie Prokuratora Generalnego, w przypadku gdy Prokurator Generalny sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu (art. 1 pkt 6 projektu dot. art. 10f ustawy o prokuraturze),
- uprawnienie Prezesa Rady Ministrów do żądania w każdym czasie od Prokuratora Generalnego przedstawienia informacji na temat związany ze strzeżeniem praworządności oraz czuwaniem nad ściganiem przestępstw (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10e ust. 3 ustawy o prokuraturze),
- uprawnienie Prezesa Rady Ministrów do wystąpienia do Prezydenta RP z wnioskiem o odwołanie Prokuratora Generalnego, w przypadku gdy Prokurator Generalny stał się trwale niezdolny do pełnienia swoich obowiązków (art. 1 pkt 6 projektu dot. art. 10d ust. 3 ustawy o prokuraturze),
- kompetencje Ministra Sprawiedliwości do wnioskowania o zezwolenie sądu dyscyplinarnego na pociągnięcie Prokuratora Generalnego do odpowiedzialności karnej lub o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 1 pkt 6 projektu, dot. art. 10c ust. 3 ustawy o prokuraturze),

- uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do wydawania aktów wykonawczych w zakresie działania prokuratury, w szczególności rozporządzenia w sprawie regulaminu urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (art. 1 pkt 15 projektu, dot. art. 18 ust. 1 ustawy o prokuraturze),
- uprawnienia Rady Ministrów w zakresie tworzenia budżetu prokuratury.

Znowelizowane brzmienie art. 12 ustawy reguluje sposób i tryb powoływania i odwoływania zastępców Prokuratora Generalnego.

Nie przewiduje się kadencyjności dla stanowisk zastępców Prokuratora Generalnego.

Zakres i waga zadań Prokuratora Generalnego wymaga, aby Prokurator Generalny miał wpływ na dobór najbliższych współpracowników, tj. ustalanie liczby swoich zastępców, a także powoływanie ich i odwoływanie z pełnionych funkcji.

Prezydent RP będzie powoływał i odwoływał Zastępców Prokuratora Generalnego na wniosek Prokuratora Generalnego, z tym, że odnośnie do Naczelnego Prokuratora Wojskowego wniosek ten musi zostać zgłoszony w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, zaś w przypadku Dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wniosek Prokuratora Generalnego musi zostać zgłoszony w porozumieniu z Prezesem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Z kolei znowelizowany przepis art. 13 oraz dodane przepisy art. 13a-13c ustawy o prokuraturze określają sposób i tryb powoływania i odwoływania szefów prokuratur apelacyjnych, okręgowych i rejonowych oraz ich zastępców.

Projekt przewiduje zwiększenie uprawnień zgromadzeń prokuratorów w prokuraturze apelacyjnej, które opiniują przedstawionych przez Prokuratora Generalnego kandydatów na prokuratorów apelacyjnych, prokuratorów okręgowych oraz prokuratorów rejonowych. W razie wydania negatywnej opinii o kandydacie, zgromadzenie prokuratorów będzie mogło przedstawić Prokuratorowi Generalnemu własnego kandydata.

Nowością jest wprowadzenie kadencyjności w sprawowaniu funkcji prokuratora apelacyjnego, prokuratora okręgowego i prokuratora rejonowego oraz kadencyjności funkcji ich zastępców.

Przewiduje się, że kadencja prokuratora apelacyjnego, prokuratora okręgowego i ich zastępców będzie trwała 6 lat bez możliwości powołania ich bezpośrednio po zakończeniu kadencji ponownie do pełnienia tych samych funkcji.

Z kolei prokurator rejonowy i jego zastępca powoływani będą na okres 4 lat, przy czym ich kadencja może zostać odnowiona przez ponowne powołanie w trybie przewidzianym w ustawie.

Odwołanie szefów prokuratur apelacyjnych, okręgowych i rejonowych oraz ich zastępców może nastąpić tylko w ściśle określonych przypadkach, a w sytuacji, gdy podstawą odwołania ma być nienależyte wypełnianie przez nich obowiązków służbowych, do odwołania konieczna jest zgoda Krajowej Rady Prokuratorów wyrażona w formie uchwały.

Wprowadzenie w nowelizowanym art. 22a ustawy o prokuraturze sztywnej liczby członków kolegium prokuratury okręgowej (sześć albo dziewięć osób) jest uzasadnione zaproponowanym trybem wyborów członków kolegium, którzy w dwóch trzecich są wybierani przez zebranie prokuratorów prokuratury okręgowej i delegatów prokuratur rejonowych. Liczba członków kolegium musi umożliwić zachowanie wymaganej ustawą proporcji w składzie kolegium.

Proponowane zmiany w zakresie art. 23 i art. 24 ustawy o prokuraturze, w tym dodanie nowych przepisów art. 23a i 23b oraz art. 24a i 24b polegają na powołaniu, w miejsce dotychczasowej Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym, Krajowej Rady Prokuratorów.

Utworzenie, zadania i kompetencje Krajowej Rady Prokuratorów będą istotnymi gwarancjami niezależności prokuratury od wpływów politycznych oraz wzmocnią rolę samorządu prokuratorowskiego w najistotniejszych dla prokuratury sprawach.

Działalność Krajowej Rady Prokuratorów będzie pozytywnie oddziaływać na przestrzeganie w prokuraturze przepisów prawa i standardów etycznych, a jej podstawowym zadaniem będzie strzeżenie niezależności prokuratorów.

Realizację tego celu zapewnia zarówno określony zmienionymi przepisami skład Krajowej Rady Prokuratorów, jak i rozszerzony zakres jej kompetencji.

W skład 25-osobowej Krajowej Rady Prokuratorów, obok wybieranych przedstawicieli prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury i pionu Instytutu Pamięci Narodowej, wchodzi również Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, przedstawiciel Prezydenta RP oraz czterech posłów i dwóch senatorów.

Poza dotychczasowym zakresem zadań Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym, Krajowa Rada Prokuratorów uzyskała dodatkowe kompetencje pozwalające na realizację celu, w jakim została powołana. Do kompetencji tych należy zajmowanie wiążącego Prokuratora Generalnego stanowiska w sprawie wyrażenia zgody na odwołanie w trakcie trwania kadencji prokuratora apelacyjnego, prokuratora okręgowego i prokuratora rejonowego oraz ich zastępców z powodu nienależytego wypełniania obowiązków służbowych oraz wyrażanie opinii o przedstawionych jej przez Prokuratora Generalnego kandydatach na stanowiska prokuratorów Prokuratury Generalnej.

Jednym z uprawnień Krajowej Rady Prokuratorów będzie ponadto możliwość wysłuchania informacji Prokuratora Generalnego o działalności prokuratury oraz wyrażenie własnej opinii w tym zakresie.

Krajowa Rada Prokuratorów będzie ponadto opiniowała wniosek Prezesa Rady Ministrów o odwołanie Prokuratora Generalnego z zajmowanego stanowiska przed upływem kadencji, w przypadku gdy podstawą złożenia takiego wniosku będzie trwała niezdolność do pełnienia obowiązków Prokuratora Generalnego lub sprzeniewierzenie się złożonemu ślubowaniu oraz odrzucenie przez Prezesa Rady Ministrów rocznego sprawozdania Prokuratora Generalnego. Projekt przewiduje 2-miesięczny termin do złożenia opinii w tym przedmiocie przez Radę.

Krajowa Rada Prokuratorów będzie też sprawowała kontrolę nad działalnością rzecznika dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego, przez rozpatrywanie corocznych sprawozdań z jego działalności.

Konsekwencją ustrojowo-organizacyjną rozdziału urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego jest zniesienie Prokuratury Krajowej i utworzenie Prokuratury Generalnej. Powszechnymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury będą więc: Prokuratura Generalna oraz prokuratury apelacyjne, prokuratury okręgowe i rejonowe. Jednocześnie przewiduje się, że Prokuratura Generalna zapewnia obsługę Prokuratora Generalnego.

Względy racjonalne zdecydowały o zniesieniu możliwości tworzenia przez komórki organizacyjne przyszłej Prokuratury Generalnej wydziałów zamiejscowych (art. 17 ust.13 ustawy o prokuraturze).

Zniesiona zatem zostanie podstawa prawna do dalszego funkcjonowania obecnych struktur terenowych Biura do Spraw Przestępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej, tj. wydziałów zamiejscowych tego biura. W ocenie projektodawców, prowadzenie postępowań przygotowawczych na poziomie centralnym należy uznać za nieuzasadnione, wobec uniemożliwienia kontroli odwoławczej o charakterze dewolutywnym, a przez to stwarzające niebezpieczeństwo niewłaściwego postrzegania roli nowo tworzonej Prokuratury Generalnej w systemie organów wewnętrznych prokuratury.

Zgodnie z dyspozycją art. 17 pkt 5 projektu, dotychczasowe wydziały zamiejscowe Biura do Spraw Przestępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej zostaną przekształcone w wydziały do spraw przestępczości zorganizowanej i korupcji prokuratur apelacyjnych.

Na poziomie prokuratur apelacyjnych będą prowadzone najpoważniejsze postępowania przygotowawcze dotyczące m.in. przestępczości zorganizowanej i korupcji.

Na prokuraturach apelacyjnych będzie ponadto spoczywał obowiązek koordynowania zadań podległych prokuratur okręgowych z zakresu informatyzacji.

Ważnym segmentem zmian ustawy o prokuraturze jest wprowadzenie osobnego rozdziału zawierającego przepisy dotyczące budżetu i gospodarki finansowej powszechnych jednostek organizacyjnych. Projektowane w tym zakresie przepisy umożliwią prawidłowe funkcjonowanie prokuratury w aspekcie

gospodarowania przyznanymi jej środkami finansowymi, przy zachowaniu prerogatyw władczych Rady Ministrów przy tworzeniu projektu ustawy budżetowej.

Projekt przewiduje uchylenie przepisu art. 50 ust. 1a ustawy o prokuraturze, zezwalającego Prokuratorowi Generalnemu delegować prokuratora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, bez jego zgody, na okres 12 miesięcy w roku z możliwością ponownego delegowania po okresie dotychczasowej delegacji. Regulacja ta nie służy prawidłowej polityce kadrowej w prokuraturze, a ponadto może stanowić element pozaprocesowego wpływu na niezależność prokuratora. Gwarantem tej niezależności są bowiem między innymi przepisy art. 16a ustawy o prokuraturze stanowiące, że przeniesienie prokuratora na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą z wyjątkiem sytuacji, gdy do przeniesienia dochodzi w wyniku zniesienia stanowiska wywołanego zmianą w organizacji prokuratury lub zniesienia danej jednostki organizacyjnej prokuratury albo ukarania karą dyscyplinarną.

Potrzeba wyeliminowania pozaprocesowego i politycznego oddziaływania na zadania i decyzje procesowe prokuratorów, zdecydowała o uchyleniu art. 59 ustawy o prokuraturze, który przewidywał system uzyskiwania nagród i wyróżnień.

Wobec uznania niekonstytucyjności przepisów wprowadzających „przyspieszony” tryb uchylania immunitetu sędziowskiego zaszła konieczność nowelizacji przepisów ustawy o prokuraturze w takim zakresie, aby zawarte w niej unormowania dotyczące uchylania immunitetu prokuratorów, były zgodne ze wskazaniem zawartym w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2007 r., sygn. K. 39/07 (Dz. U. Nr 230, poz. 1698), odnoszącego się wprawdzie do postanowień ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.), kształtującego jednak – w ocenie projektodawców – generalne zasady związane z postępowaniem dyscyplinarnym, które powinny obowiązywać zarówno w odniesieniu do sędziów, jak i prokuratorów.

Pozostałe zmiany dokonywane w ustawie stanowią konsekwencję zniesienia Prokuratury Krajowej i utworzenia Prokuratury Generalnej.

Art. 2-16 ustawy zmieniającej zawierają zmiany innych ustaw. Zmiany te polegają m.in. na wprowadzeniu do przepisów tych ustaw osobnego organu naczelnego – Prokuratora Generalnego (art. 2, 7, 8, 11) oraz zastąpieniu kompetencji Prokuratora Krajowego i prokuratorów Prokuratury Krajowej odpowiednio – kompetencjami Prokuratora Generalnego i prokuratorów Prokuratury Generalnej (art. 3, 6, 7, 13, 14, 15). Sposób usytuowania Prokuratora Generalnego w przepisach zmieniających, w odniesieniu do wprowadzenia do ich treści Prokuratora Generalnego jako organu naczelnego, nawiązuje do sposobu usytuowania Prokuratora Generalnego w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji RP.

Art. 17-23 ustawy zmieniającej odnoszą się do problematyki związanej z likwidacją Prokuratury Krajowej i utworzeniem Prokuratury Generalnej.

Likwidacja Prokuratury Krajowej w niniejszym projekcie projektowana jest w taki sposób, aby Prokurator Generalny, w sposób pozytywny wskazywał prokuratorów do służby w nowo tworzonej Prokuraturze Generalnej, przez powołanie ich na stanowisko prokuratora tej jednostki.

Natomiast redukcja stanu zatrudnienia związana z projektowaną zmianą ustroju prokuratury może nastąpić przez przejście w stan spoczynku tych prokuratorów Prokuratury Krajowej, którzy nie zostaną powołani do Prokuratury Generalnej i nie przyjmą powierzonych im czynności w prokuraturach apelacyjnych.

W art. 19 ust. 3 projektowanej ustawy ustanawia się dodatkowe przesłanki przejścia w stan spoczynku prokuratora Prokuratury Krajowej oparte na kryterium wieku, stażu pracy na stanowisku prokuratora, w tym na stanowisku prokuratora Prokuratury Krajowej.

W ten sposób kryteria postępowania wobec prokuratorów likwidowanej jednostki zostały określone wprost w ustawie, co zapobiegnie sytuacji pozostawiania prokuratora w nowej strukturze organizacyjnej na podstawie przesłanek innych niż dobro służby.

Likwidacja Prokuratury Krajowej, w założeniu projektodawcy, nie może spowodować obniżenia wynagrodzenia prokuratorów likwidowanej jednostki ani wpłynąć na ograniczenie możliwości awansu płacowego prokuratorów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych w stosunku do możliwości awansu

sędziów w takich samych jednostkach organizacyjnych sądów. Stąd odpowiednie zmiany w treści art. 62 ustawy o prokuraturze i w art. 19 projektu ustawy.

W art. 22 przyjęto rozwiązanie, w myśl którego do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie zmieniającej, pozostają w mocy wskazane w przepisie dotychczasowe przepisy wykonawcze, które nie są sprzeczne z ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Proponuje się, by ustawa zmieniająca weszła w życie z dniem 1 stycznia 2010 r., z wyjątkiem art. 10a ust. 3-5 oraz art. 14a ust. 1 ustawy o prokuraturze oraz art. 18, art. 19 ust. 1 i 4 oraz art. 23 projektowanej ustawy, które wejdą w życie z dniem 1 lipca 2009 r. Tego rodzaju rozwiązanie umożliwi podjęcie działań organizacyjnych, niezbędnych do funkcjonowania Prokuratury Generalnej, przed dniem wejścia w życie projektowanych zmian.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które będzie oddziaływała ustawa

Wejście w życie projektowanej ustawy będzie miało wpływ na strukturę organów władzy państwowej przez wyodrębnienie prokuratury ze struktury Ministerstwa Sprawiedliwości. Projektowane zmiany spowodują ponadto zmianę w strukturze prokuratury i sposobie jej funkcjonowania. Spowodują również zmianę statusu prokuratorów likwidowanych powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

W zakresie, w jakim projektowane przepisy dopuszczają udział Krajowej Rady Sądownictwa w powoływaniu Prokuratora Generalnego ustawa będzie miała wpływ również na Krajową Radę Sądownictwa.

Projektowane zmiany będą miały wpływ na sędziów, w tym sędziów Sądu Najwyższego, którzy mogą, w myśl projektowanych przepisów, kandydować

na stanowisko Prokuratora Generalnego lub zastępcy Prokuratora Generalnego. Zmiany w obrębie wymogów awansu prokuratora na wyższe stanowisko, będą dotyczyły również sędziów oraz adwokatów, radców prawnych i notariuszy.

Projektowane wzmocnienie niezależności Prokuratora Generalnego i pozostałych prokuratorów od innych organów władzy publicznej oraz wzmocnienie niezależności prokuratora w strukturze prokuratury, będzie pozytywnie oddziaływało na życie obywateli.

2. Konsultacje społeczne

Projekt ustawy został przedstawiony do konsultacji Sądowi Najwyższemu, Krajowej Radzie Sądownictwa, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia”, Krajowej Radzie Notarialnej, Stowarzyszeniu Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej, Związkowi Zawodowemu Pracowników Prokuratury Rzeczypospolitej Polskiej oraz sądom i prokuraturom.

Z uwagi na fakt, że w czasie prowadzenia konsultacji społecznych w przedmiocie projektowanej ustawy, nie ukonstytuowała się jeszcze Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym, projekt ustawy przedstawiono do zaopiniowania poszczególnym członkom Rady.

Naczelna Rada Adwokacka, Krajowa Rada Radców Prawnych i Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” nie wypowiedzieli się w przedmiocie projektowanej ustawy. Krajowa Rada Notarialna poinformowała, że nie wnosi uwag do projektu ustawy.

Krajowa Rada Sądownictwa wniosła uwagę poddającą w wątpliwość co do zgodności z Konstytucją RP przewidzianego w projekcie szczególnego trybu powoływania Prokuratora Generalnego przez Marszałka Sejmu. Uwaga ta została uwzględniona.

Uwzględniono uwagi Krajowej Rady Sądownictwa, dotyczące wskazania terminów przy powoływaniu Prokuratora Generalnego dla poszczególnych organów uczestniczących w tej procedurze oraz uwagi kwestionujące pozostawienie wydziałów zamiejscowych Biura do Spraw Przestępczości Zorganizowanej w strukturze Prokuratury Generalnej.

Sąd Najwyższy pozytywnie ocenił projektowane rozdzielenie urzędów Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego wyrażając jednocześnie zastrzeżenia do niektórych rozwiązań szczegółowych. Wśród tych zastrzeżeń uwzględnione zostały uwagi dotyczące możliwości kandydowania na stanowisko Prokuratora Generalnego również sędziego wojskowego sądu garnizonowego. Nie uwzględniono uwagi kwestionującej zawężenie możliwości kandydowania na stanowisko Prokuratora Generalnego wyłącznie przez sędziów Sądu Najwyższego wyłącznie do sędziów Izby Karnej i Wojskowej, ponieważ projektowany przepis art. 10a ust. 4 ustawy o prokuraturze, co do zasady, wprowadza dla sędziego kandydującego na stanowisko Prokuratora Generalnego wymóg stażu sędziowskiego w sprawach karnych. Nie uwzględniono uwagi do projektowanego przepisu 10d ust. 2 pkt 4 ustawy o prokuraturze (aktualnie – art. 10f ustawy o prokuraturze), a dotyczącej przewidzianej tam przesłanki odwołania Prokuratora Generalnego – sprzeniewierzenia się ślubowaniu, a szerzej – dopuszczalności odpowiedzialności dyscyplinarnej Prokuratora General-

nego. Projektodawca stoi na stanowisku, że kadencyjność urzędu Prokuratora Generalnego wymusza wprowadzenie mechanizmów odwołania przed upływem kadencji w sytuacjach tak istotnych jak sprzeniewierzenie się ślubowaniu. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej art. 12 ust. 2 i 3 ustawy o prokuraturze. W odniesieniu do zastępców Prokuratora Generalnego będących Naczelnym Prokuratorem Wojskowym i Dyrektorem Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, podobnie jak innych, z wyjątkiem pierwszego, zastępców Prokuratora Generalnego, nie ma potrzeby wprowadzania szczególnego trybu powoływania.

Z aprobatą Sąd Najwyższy przyjął też uregulowania dotyczące niezależności prokuratorów, a zwłaszcza nadania poleceniom wydawanym przez prokuratora przełożonego charakteru organizacyjno-porządkowego. Uwzględniono uwagę Sądu Najwyższego o potrzebie skorelowania wymogów awansowych na stanowisko prokuratora prokuratury okręgowej z wymogami na stanowisko sędziego sądu okręgowego. Uwagi Sądu Najwyższego dotyczące „awansów poziomych” straciły aktualność wobec modyfikacji projektu i pozostawienia przewidzianych regulacji dotyczących trzeciej stawki awansowej wyłącznie w odrębnym projekcie ustawy.

Zarząd Główny Stowarzyszenia Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej pozytywnie zaopiniował projektowane rozdzielanie urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego i regulacje gwarantujące niezależność Prokuratora Generalnego. Podobnie pozytywną ocenę Zarząd Główny Stowarzyszenia Prokuratorów wyraził dla powołania Krajowej Rady Prokuratorów i proponowanego kształtu tego organu. Za pożądane zmiany uznano projektowane przepisy likwidujące możliwość wydawania przez prokuratorów przełożonych poleceń co do treści czynności procesowych.

Negatywnie Zarząd Główny Stowarzyszenia ocenił proponowaną w pierwotnej wersji projektu likwidację prokuratur apelacyjnych i związaną z tym możliwość przejścia w stan spoczynku dużej grupy doświadczonych prokuratorów. Wyraził pogląd, że do dyskusji nad bytem tego stopnia powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury można powrócić przy pracach nad nową ustawą o prokuraturze. Jako kontrowersyjne ocenił

ponadto przyznanie Krajowej Radzie Sądownictwa kompetencji w zakresie wskazywania kandydata na Prokuratora Generalnego.

Podobną ocenę projektowanych regulacji przedstawiła Rada Główna Związku Zawodowego Prokuratorów i Pracowników Prokuratury Rzeczypospolitej Polskiej. W nadesłanej opinii wypowiedziała się ponadto za utrzymaniem równych wynagrodzeń prokuratorów i sędziów na równorzędnych stanowiskach.

Zarówno Stowarzyszenie Prokuratorów RP, jak i Związek Zawodowy Prokuratorów i Pracowników Prokuratury RP wskazali na potrzebę uregulowania statusu prokuratury w Konstytucji RP.

Uwagi do projektu ustawy nadesłał Dyrektor Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Uwagi te dotyczyły głównie wzajemnych relacji między wyodrębnioną prokuraturą a Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości i Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury.

W wyniku analizy tych uwag, w projekcie ustawy zaproponowano nowe brzmienie art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy o prokuraturze. Nie podzielono natomiast poglądu o potrzebie dalszej, niż przewidziana w projekcie, nowelizacji przepisów o delegowaniu prokuratorów oraz poglądu, że rozdzielenie funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego pozostaje w sprzeczności z koncepcją wspólnej aplikacji sądowno-prokurator-skiej.

W przedmiocie projektowanej ustawy wypowiedziało się 8 członków Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym. Czterech członków Rady wypowiedziało się z aprobatą o zamierzonym rozdzieleniu urzędów Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, przy czym w dwóch opiniach podnosi się wątpliwość co do prawidłowości rozwiązań w zakresie trybu powoływania Prokuratora Generalnego i konstytucyjnej poprawności regulacji dopuszczających wydawanie przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzeń na wniosek Prokuratora Generalnego. Jeden członek Rady wyraził pogląd, że rozdzielenie tych funkcji bez określenia pozycji ustrojowej prokuratury jest przedwczesne.

Pięciu członków Rady opowiedziało się przeciwko likwidacji w strukturze prokuratury jednostek stopnia apelacyjnego podnosząc m.in. potrzebę usytuowania na tym szczeblu wydziałów do spraw przestępczości zorganizowanej. Jeden członek Rady opowiedział się za potrzebą utrzymania komórek do spraw przestępczości zorganizowanej w strukturze jednostki prokuratury najwyższego stopnia.

W opiniach czterech członków Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym wyrażono sprzeciw przeciwko uprawnieniom przyznawanym Krajowej Radzie Sądownictwa w zakresie wskazywania jednego z kandydatów na Prokuratora Generalnego oraz w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej i trybu uchylania immunitetu Prokuratora Generalnego. Jako argumentację takiego stanowiska podnosi się zarówno niedopuszczalność takiej regulacji, jak i brak równoważnej regulacji Krajowej Rady Prokuratorów w odniesieniu do np. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Niejednolite są stanowiska członków Rady w przedmiocie niezależności prokuratora ukształtowanej projektowanymi przepisami art. 8 i art. 8a ustawy o prokuraturze. O ile z aprobatą została przyjęta propozycja odejścia od możliwości wydania przez prokuratora przełożonego poleceń co do treści czynności, o tyle niektórzy członkowie Rady Prokuratorów krytycznie ocenili likwidację trybu odwołania się prokuratora od polecenia prokuratora przełożonego, przewidzianego obecnie w przepisach art. 8 ust. 2-4 ustawy o prokuraturze.

Postulaty pozostawienia w ustawie o prokuraturze przepisów o możliwości żądania przez prokuratora uzasadnienia polecenia na piśmie i żądania zmiany polecenia lub wyłączenia prokuratora od wykonania czynności nie zostały uwzględnione. W sytuacji, gdy polecenie prokuratora przełożonego wydawane prokuratorowi podległemu nie będzie mogło dotyczyć treści czynności procesowej, polecenie takie nie będzie ingerowało w niezależność prokuratora. Utrzymanie trybu sprzeciwiania się poleceniu, przewidzianego w art. 8 ust. 2-4 ustawy o prokuraturze, dla poleceń o charakterze organizacyjno-porządkowym nie jest uzasadnione. W sferę niezależności prokuratora nie ingeruje też polecenie przygotowania przez prokuratora podległego projektu decyzji.

Prokurator przełożony zmieniając decyzję prokuratora podległego sam wydaje (podpisuje) nową decyzję. Polecenie przygotowania projektu tej decyzji nie powoduje sytuacji kolizyjnej dla niezależności prokuratora, który projekt takiej decyzji przygotowuje. Nie jest natomiast racjonalne postulowanie, aby w razie zmiany decyzji prokurator przełożony sam opracował nową decyzję, gdyż mogłoby to stanowić pokusę do obniżenia poziomu pracy prokuratorów i przeniesienia procesu decyzyjnego na prokuratorów przełożonych.

W opiniach dwóch członków Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym krytycznie odniesiono się do możliwości występowania przed Sądem Najwyższym, Trybunałem Konstytucyjnym i Naczelnym Sądem Administracyjnym prokuratorów prokuratury okręgowej.

W opiniach trzech członków Rady Prokuratorów wyraża się sprzeciw przeciwko różnicowaniu wynagrodzenia zasadniczego sędziów i prokuratorów na równorzędnych stanowiskach.

W opinii członka Rady Prokuratorów wybranego przez prokuratorów Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wskazuje się na usunięcie niespójności projektowanej ustawy z ustawą z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu. Uwagi w tym zakresie zostały w projekcie ustawy uwzględnione.

Z dużym odzewem spotkała się projektowana ustawa w środowiskach zawodowych sędziów i prokuratorów.

Opinie o projekcie nadeszły z 51 sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych. 27 sądów poinformowało, że sędziowie tych sądów nie wnoszą uwag do projektu ustawy o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw. Z 11 sądów nadeszły opinie aprobujące rozdzielenie urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego. Nie było natomiast żadnej opinii odnoszącej się krytycznie do projektowanej regulacji w tym względzie.

Niektóre sądy wypowiedziały się też co do projektowanej w konsultowanym projekcie likwidacji prokuratur apelacyjnych. Aprobująco do tej propozycji odniósł się Sąd Okręgowy w Katowicach i Sąd Okręgowy w Toruniu. Opinię

negatywną w przedmiocie likwidacji prokuratur apelacyjnych wyraził Sąd Okręgowy w Gliwicach i Sąd Apelacyjny w Warszawie.

Sądy Okręgowe w Katowicach, Płocku, Poznaniu i Toruniu oraz Sąd Rejonowy w Przemyślu w swoich opiniach pozytywnie oceniły projektowane regulacje dotyczące niezależności prokuratora.

Sądy w kilku opiniach odniosły się również do kwestii wynagrodzeń sędziów i prokuratorów. Zdania w tym zakresie były podzielone. W części opinii opowiedziano się za równym statusem, w tym również wynagrodzenia, sędziów i prokuratorów. W innych opiniach podnoszono, że zawód sędziego powinien stanowić ukoronowanie zawodów prawniczych i być znacznie wyżej wynagradzany.

W kilku opiniach sądów podnoszono również uwagi krytyczne co do zasadności utrzymywania karencji przy przejściu sędziego do wykonywania zawodu adwokata w okręgu izby adwokackiej, w którym zajmował stanowisko sędziego.

Z powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury wpłynęło łącznie 46 opinii.

Obszerne opinie nadesłały wszystkie prokuratury apelacyjne. Prokuratury okręgowe nadesłały własne opinie a niejednokrotnie też opinie prokuratur rejonowych i prokuratorów z okręgu swojego działania.

Opinie koncentrują się wokół kluczowej regulacji projektu, a mianowicie rozdzielenia urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, oraz dotyczą likwidacji prokuratur apelacyjnych, niezależności prokuratora przy wykonywaniu czynności określonych w ustawach. Stosunkowo liczne są również wypowiedzi w przedmiocie wysokości wynagrodzenia zasadniczego prokuratora w relacji do wynagrodzenia zasadniczego sędziego na równorzędnym stanowisku.

Z ogólną aprobatą prokuratorów spotkała się propozycja rozdzielenia funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego. W żadnej z nadesłanych opinii nie wnosi się sprzeciwu przeciwko tej propozycji, jednak podnoszone są uwagi, że rozdzielenie tych funkcji powinno spowodować umocowanie prokuratury w Konstytucji RP. Podnosi się mianowicie, że

organ Prokuratora Generalnego, w świetle projektowanej ustawy, nie został określony w strukturze władz państwowych.

W kilkunastu opiniach wyrażono krytyczne uwagi co do przyznania Krajowej Radzie Sądownictwa kompetencji w zakresie zgłaszania kandydata na stanowisko Prokuratora Generalnego oraz w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej Prokuratora Generalnego.

Zdecydowany sprzeciw prokuratorzy wyrazili dla propozycji likwidacji prokuratur apelacyjnych w strukturze powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Przeciwko likwidacji prokuratur apelacyjnych wypowiedziały się wszystkie prokuratury apelacyjne i 16 prokuratur okręgowych. W żadnej z nadesłanych opinii nie opowiedziano się za likwidacją tych jednostek.

Potrzebę utrzymania prokuratur apelacyjnych prokuratorzy uzasadniają potrzebą i zasadnością usytuowania na tym szczeblu prokuratury Wydziałów do Spraw Przeszłości Zorganizowanej oraz zadań z zakresu wizytacji i lustracji.

Podnoszą ponadto konieczność utrzymania paralelności struktury organizacyjnej sądów i prokuratury.

W opiniach stosunkowo często podnoszona była kwestia wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów. Prokuratorzy jednoznacznie opowiedzieli się za utrzymaniem równego wynagrodzenia zasadniczego sędziów i prokuratorów w takich samych jednostkach organizacyjnych.

Po analizie wyników konsultacji projekt ustawy uległ modyfikacji.

Zrezygnowano mianowicie z likwidowania prokuratur apelacyjnych. Uznano bowiem, że w obecnej strukturze powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury spowodowałoby nadmierne rozbudowanie kadrowe Prokuratury Generalnej. W konsekwencji stwierdzić należy, że ewentualna likwidacja powszechnych jednostek prokuratury tego stopnia może nastąpić w nowej ustawie o prokuraturze, określającej w sposób całościowy ustrój, zadania i strukturę prokuratury.

Nie podzielono natomiast tych uwag, które postulowały, aby kompetencje przy powoływaniu Prokuratora Generalnego przysługiwały Krajowej Radzie

Prokuratorów z wyłączeniem uprawnień w tym zakresie Krajowej Rady Sądownictwa. Nie przewiduje się udziału Krajowej Rady Sądownictwa w procedurze odwoływania i w postępowaniu dyscyplinarnym Prokuratora Generalnego.

Przepisy projektowanej ustawy w zakresie wynagrodzeń prokuratorów zachowują zasadę równości wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów i sędziów na równorzędnych stanowiskach.

3. Wpływ ustawy na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Z przeprowadzonych szacunków wynika, że uprawnienia do przejścia w stan spoczynku na podstawie przepisów projektowanej ustawy uzyska maksymalnie 49 prokuratorów Prokuratury Krajowej, przy założeniu, że żaden z prokuratorów likwidowanej jednostki nie uzyska powołania na stanowisko prokuratora Prokuratury Generalnej.

Urzędnicy Prokuratury Krajowej zatrudnieni zostaną w Prokuraturze Generalnej.

Zważyć należy jednak, że zwiększenie zakresu zadań Prokuratury Generalnej, w porównaniu z kompetencjami Prokuratury Krajowej, spowodowane przejściem szeregu zadań wykonywanych w Departamentach Ministerstwa Sprawiedliwości, również na rzecz Prokuratury Krajowej (Departamentu Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych i Informatyzacji Resortu, Departamentu Organizacyjnego, Departamentu Legislacyjno-Prawnego, Departamentu Kadr i Departamentu Budżetu i Majątku Skarbu Państwa, a także Biura Dyrektora Generalnego), skutkuje koniecznością zwiększenia obsady kadrowej Prokuratury Generalnej i to zarówno zwiększenia etatów prokuratorских, jak i etatów urzędniczych oraz etatów innych pracowników prokuratury.

Przewiduje się, że w Prokuraturze Generalnej wykonywać będzie czynności 130 prokuratorów.

W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Prokuratury Generalnej, co najmniej 70 prokuratorów powinno zajmować stanowiska prokuratorów Prokuratury Generalnej.

Jednocześnie przewiduje się utworzenie 4 kierowniczych stanowisk prokuratorskich:

- Prokuratora Generalnego,
- 3 Zastępców Prokuratora Generalnego

oraz następujących funkcji prokuratorskich:

- 1) 6 dyrektorów departamentu,
- 2) 9 wicedyrektorów departamentu,
- 3) 7 naczelników wydziałów,
- 4) rzecznika dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego,
- 5) rzecznika prasowego,
- 6) 3 wizytatorów.

W związku z koniecznością zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Prokuratury Generalnej, zwiększenia wymaga również liczba urzędników Prokuratury Generalnej do 143 oraz zatrudnienia łącznie 18 osób na etatach innych pracowników sądów i prokuratury (kierowcy, maszynistki, pracownicy administracyjni i inni).

Po uwzględnieniu etatów prokuratorskich, urzędniczych i innych pracowników prokuratury, przejętych z Prokuratury Krajowej i Ministerstwa Sprawiedliwości, utworzenie Prokuratury Generalnej skutkować będzie zwiększeniem ilości etatów:

- prokuratorów Prokuratury Generalnej o 11,
- prokuratorów innych jednostek organizacyjnych prokuratury delegowanych do Prokuratury Generalnej o 29,
- urzędników prokuratury o 87,
- innych pracowników prokuratury o 14.

Zwiększenie liczby etatów w Prokuraturze Generalnej spowoduje zwiększenie wydatków na wynagrodzenia o kwotę 8 282 tys. zł:

- związane z utworzeniem od dnia 1 stycznia 2009 r. 11 etatów Prokuratury Generalnej (w tym Prokuratora Generalnego) – 2 040 tys. zł,
- związane z utworzeniem od dnia 1 stycznia 2009 r. 87 etatów urzędników prokuratury – 4 638 tys. zł,
- związane z utworzeniem od dnia 1 stycznia 2009 r. 14 etatów innych pracowników – 504 tys. zł,
- związane z wypłatą dodatków specjalnych dla 29 prokuratorów delegowanych do Prokuratury Generalnej z prokuratur apelacyjnych – 1 100 tys. zł.

Jednocześnie zmniejszeniu ulegną wydatki na wynagrodzenia w związku z przeniesieniem Wydziałów zamiejscowych Biura do spraw Przeszłości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej do prokuratur apelacyjnych w wysokości 15 541 tys. zł.

Wydatki na utworzenie nowych stanowisk pracy – 1 410 tys. zł.

Pozostałe wydatki bieżące związane z funkcjonowaniem Prokuratury Generalnej (wzrost wydatków netto, tj. po uwzględnieniu wydatków bieżących w wysokości 17 550 tys. zł, o które zostanie zmniejszony budżet w części 37) – 16 500 tys. zł.

Przeciętne wynagrodzenia urzędników i pracowników Prokuratury Generalnej zostały ustalone na poziomie wyższym niż przeciętne wynagrodzenia urzędników i pracowników prokuratury uwzględnione w ustawie budżetowej na 2008 r. z uwagi na konieczność – przy utworzeniu nowego urzędu, czyli Prokuratury Generalnej – obsadzenia urzędniczych stanowisk funkcyjnych, co w dużym stopniu wpłynęło na zwiększenie wysokości przeciętnego wynagrodzenia.

Ponadto, mając na uwadze informację Najwyższej Izby Kontroli na temat wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia na 1 pełnozatrudnionego członka korpusu służby cywilnej w rozdziale 75001 w 2006 r., określenie wysokości wynagrodzeń urzędników i pracowników Prokuratury Generalnej w przyjętej w projekcie wysokości wydaje się być w pełni uzasadnione.

Jednocześnie stwierdzić należy, że poziom wynagrodzeń prokuratorów pełniących czynności w Prokuraturze Generalnej został określony na takim samym poziomie, jaki obecnie obowiązuje wobec sędziów i prokuratorów delegowanych do pełnienia czynności w Prokuraturze Krajowej i w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Natomiast wydatki na wynagrodzenia w związku z przeniesieniem wydziałów zamiejscowych Biura do Spraw Przesłępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej do prokuratur apelacyjnych zostały zmniejszone do poziomu wynagrodzeń w prokuraturze apelacyjnej, co przyczyni się do powstania oszczędności dla budżetu państwa.

Łączne skutki finansowe dla budżetu państwa w 2009 r. – 10 651 tys. zł.

Skutki finansowe mogą wzrosnąć o kwotę świadczeń dla prokuratorów Prokuratury Krajowej, którzy odejdą w stan spoczynku – ok. 6 560 tys. zł (przyjęto założenie, że z uprawnienia do przejścia w stan spoczynku skorzysta 49 Prokuratorów Prokuratury Krajowej).

Należy podkreślić, że wejście w życie niniejszego projektu oraz konieczność zaspokojenia potrzeb lokalowych nowo tworzonej Prokuratury Generalnej nie powoduje w sposób bezpośredni powstania dodatkowych skutków finansowych. Ograniczone i niewystarczające od lat zasoby lokalowe Ministerstwa Sprawiedliwości, stwarzają potrzebę stałego niemal pozyskiwania pomieszczeń na potrzeby funkcjonowania urzędu.

Szacuje się, że do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania Prokuratury Generalnej, konieczne jest pozyskanie powierzchni użytkowej o powierzchni około 6 000 m² (w tym – powierzchnia biurowa ok. 4 400 m²).

Łączny koszt wynajęcia powierzchni biurowej ok. 6 000 m² w ścisłym centrum Warszawy waha się od ok. 5 mln zł rocznie (okolice ul. Barskiej) do ok. 8 750 mln zł rocznie (okolice ul. Złotej).

W wyniku planowanych przeprowadzek zwolniona zostanie powierzchnia 370,18 m² użyczana Ministerstwu przy ul. Tynieckiej 15/17 i powierzchnia 337,88 m² wynajmowana przy ul. Mokotowskiej 14. Oszczędności z tytułu zwolnienia tych powierzchni to ok. 370 tys. zł rocznie.

4. Wpływ ustawy na konkurencyjność gospodarki, sytuację na rynku pracy i rozwój regionalny.

Projektowana ustawa, nie spowoduje skutków w sferze konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej gospodarki oraz pozostanie bez wpływu na sytuację na rynku pracy i rozwój regionalny.

5. Zainteresowanie pracami nad projektem ustawy

Projekt niniejszej ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej z chwilą przekazania go do uzgodnień międzyresortowych. Nie zostały wniesione zgłoszenia zainteresowania tym projektem w trybie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414).

06/03zb